

Miljömedvetenheten i Karis vaknade

En dag i januari 2009 lyftes kiosken vid Centralgatan på ett lastbilsflak och kördes bort. Nu syns den bättre, den bastanta stenfoten bakom kiosken, stenfoten till Feldts stuga från förra sekelskiftet, vid rivningen för trettio år sedan den äldsta byggnaden i hjärtat av Karis stationssamhälle. Näst järnvägsstationen. Enligt den aktuella kvartersplanen skall tomten nu bli öppen plats eller torg. Av det gamla trädbeståndet reser sig en ensam kraftig björk och spridda barrträd.

På foton från 1900-talets början ligger feldtska stugan i ensam majestät vid det som småningom skulle bli Centralgatan. Den här vyn öppnade sig för flanören nerför gatan vid tiden för den stora diskussionen våren 1978 om meningsfullheten i att bevara sin historia. Foto i tidningen Västra Nylands arkiv.

Allt gick inte utan strid. Striden gällde ytterst en plats för minnet (lieux de mémoire). Vi behöver fästpunkter i vårt historiemedvetande, näring för både vetgirighet och fantasi. I människors värld behövs dessutom en liknande mångfald eller diversitet som vi numera kämpar för som en självklarhet i djurens och växternas rike. I många kommuncentra utkämpades samma strid vid ungefär samma tid eller i mitten av 1900-talet - och med samma utgång. Bevara eller riva?

Riv!

Ekenäs hade sitt sundströmska hus vid järnvägsviadukten, Lojo sin lindénska hantverkargård (numera parkeringsplats), sin enqvistska

villa som aldrig blev friluftsmuseum på Liessaari eftersom de numrerade stockarna togs till ved av sommargästerna, sin anrika pedagogi som visserligen blev uppförd på annat ställe men är berövd all sin historia (kort sagt vad den använts till och vad allt där tilldragit sig).

I Karis klämtade klockan i maj 1978.

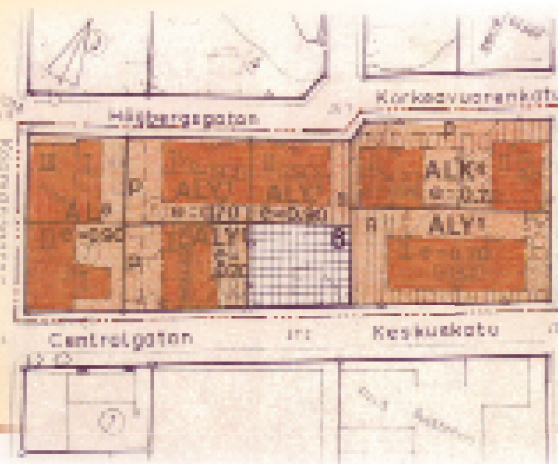
Den ettriga lokaljournalisten Per Österberg (Oxys i VN) anslag tonen. Sommaren 1976 hade kulturnämnden föreslagit att Feldts stuga med sin lummiga omgivning skulle inarbetas i en torg- eller parkanläggning. Ärendet åkte i maklig takt av och an och två år senare gav stadsstyrelsen rätt åt tekniska nämnden att låta riva stugan.

Oxys slog larm.

Något akut hot för en medborgarvänlig samhällsplanering förelåg inte, arkitekt Mona Hedman hade kvarteret under arbete, men tomten var enligt den petnoga redaktören den pinfärska stadens enda egna centrumtomt, stugan en länk till det förflutna.

Det äldsta köpebrev Oxys hittade var uppgjort i början av år 1902. Ett rykte bland senare ägare visste berättat att huset flyttats till platsen. Två år senare köpte

Efter senaste stadsplaneändring gäller för kvarteret 6 att den hälft av feldtska tomten som gränsar till Centralgatan blir "öppen plats eller torg".

när Feldts stuga revs

stenarbetaren Fredrik och hans hustru Aina Feldt stugan och de byggde till eftersom familjen växte sig stor. Den ursprungliga delen var av stock. Feldt var med om att grunda den finska arbetarföreningen i Karis 1908 som sedan byggde Folkets hus vid Köpmansgatan. Folkets hus hade en central roll i det röda Västnyland 1918 och har väckt många unga till utövning av teater och musik - en brokig historia. I feldtska stugan har kring vännerna Vilho Feldt och Risto Laakkonen kulturella satsningar initierats, bl.a. gällande film och musik, inte minst jazz. För att inte tala om bröderna Feldts idrottsliga framgångar.

Fredrik Feldt blev en av de tre karisbor som arkebuserades i Västankvarn 1918 och först tjugo år senare fick en grav i Karis. 1974 sålde arvingarna stugan åt staden, om den inte snarast tvångsinlöstes, samtidigt flyttade dess sista invånare bort, pensionerade lokföraren Fredrik Vilhelm Feldt.

Kulturnämndens ordförande Sven Nordberg ville i maj 1978 begränsa sitt eget engagemang för feldtska stugan eftersom Nyby gästgiveri krävde sitt, liksom Antkärr, som på Lars Nybergs initiativ blev ett åtagande för en ny hembygdsförening. Kulturkretsarna, som de hette i spalterna, kulturbärarna som en förtroendeman lite ironiskt sade, skyfflade envetet över

allt ansvar för husrenoveringen på ägaren, den nyblivna staden, och bollade tanken på vettiga talkoinsatser ut i luften.

Nämndens förslag att kulturkansliet skulle få plats i huset var lätt för stadsstyrelsen att bemöta, administrationen i den nya staden borde av ekonomiska skäl snarare centraliseras. När turistinformation, sommarkafé och hantverksförsäljning kom på tal hänvisades till pensionärsföreningen, vartill en förnämrad pensionär protesterade i spalterna.

Stugan revs under en oktobervecka samma år.

Behovet av ett kulturkafé lever förstäligt nog kvar i det växande stationssamhället. Sedan senhösten i fjol samlas kulturella aktionsgrupper med egna nätverk tillsammans med restauratören tvärsöver gatan och stadens tekniska avdelning samt kulturbyrå kring ett kulturkafé Bakgården/Takapiha på Fokus baksida, ett första urbant sommarkafé inom staden Raseborg.

Ideerna lever.

Den lokala kulturhistoria som gömdes i feldtska stugans väggar är härefter vår gemensamma sak att rekonstruera. Inför Karisdan i juni 2009 planeras sålunda i de tecknen en korridorutställning i Lokalarlivet Arresten mitt emot feldtska platsen.

Torsten Bergman

Källor: Tidningen Västra Nyland
Hufvudstadsbladet
Karis stads tekniska avdelning
Maarit Feldt-Rantas familjarkiv

I motsats till många påståenden var den äldre delen av stugan uppförd i stock vilket framgick vid rivningen i oktober 1978. Skandalen var ett faktum. Fotot i Lokalarlivet taget av Egon Blomqvist.